

УДК 341.215

М. І. ОТРОШ

**ПАПА РИМСЬКИЙ ЯК ФІЗИЧНИЙ НОСІЙ
КОМПЕТЕНЦІЇ СВЯТОГО ПРЕСТОЛУ**

Досліджуються повноваження Папи Римського як фізичного носія компетенції Святого Престолу. У сфері юрисдикції діє примат Папи Римського над усією Католицькою Церквою. Папа Римський також є сувереном Держави Міста Ватикан і в цій якості володіє повнотою законодавчої, виконавчої і судової влади.

Ключові слова: Святий Престол, Папа Римський, обрання Папи Римського, юрисдикція Папи Римського, служіння Папи Римського.

Отрош М.И. Папа Римский как физический носитель компетенции Святого Престола

Исследуются полномочия Папы Римского как физического носителя компетенции Святого Престола. В сфере юрисдикции действует примат Папы Римского над всей Католической Церковью. Папа Римский является также сувереном Государства Города Ватикан и в этом качестве он владеет полной законодательной, исполнительной и судебной власти.

Ключевые слова: Святой Престол, Папа Римский, избрание Папы Римского, юрисдикция Папы Римского, служение Папы Римского.

Otrosh Michael. The Pope as the bearer of the Holy See's competence

The article is devoted to the research of the Pope's authorities as the bearer of the Holy See's competence. The Pope plays the primary role in the judicial area of the Catholic Church. The Pope is also the sovereign of the State of the Vatican City and in this position he possesses the full range of the legislative, executive and judicial powers.

Key words: the Holy See, the Pope, election of the Pope, the Pope's jurisdiction, serving of the Pope.

Згідно з канонам 361 Кодексу канонічного права (далі – ККП) Римо-Католицької Церкви (далі – РКЦ), під терміном «Святий Престол» (Sancta Sedes) або «Апостольський Престол» (Sedes Apostolica) розуміється єпископська кафедра Римського Папи, тобто Римський Понтифік, а також Державний (Папський) секретаріат та інші установи (конгрегації, суди тощо) Римської курії, якщо з самої суті справи або з контексту не випливає інше¹.

© ОТРОШ Михайло Іванович – кандидат юридичних наук, докторант Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Папою Римським називають єпископа Риму, главу Католицької Церкви, офіційний титул якого «*Episcopus Romae, Vicarius Iesu Christi, Succesor principis apostolorum, Summus Pontifex Ecclesiae Universalis (Catholicae), Primas Italiae, Archiepiscopus et Metropolitae provinciae Romanae, Princeps Civitatis Vaticanae, Servus servorum Dei*» («єпископ Риму, вікарій Ісуса Христа, наступник князя апостолів, Верховний понтифік Вселенської (Католицької) Церкви, прима Італії, архієпископ і митрополит Римської провінції, суверен Держави Міста Ватикан, слуга слуг Божих»). Папа Бенедикт XVI (2005–2013 рр.) у 2006 р. відмовився від традиційного титулу «патріарх Заходу», який не мав чітко визначеного значення. Цей титул часто вживався у XVI–XVII ст., а в *Annuario Pontificio* (Папський щорічник) вперше був зазначений у 1863 р.

Титул «папа» походить від грецького звертання до батька – *πάππας* (рос. – «папа, батюшка», укр. – «тато»). У перші віки християнства титул «папа» як вияв особливої поваги вживався у звертанні до єпископів. Вперше цей титул почав застосовуватися в африканських Церквах (Карфагенській і Олександрійській) і зберігся до наших днів у титулуванні Олександрійського патріарха. Щодо єпископа Риму титул «папа» вперше зустрічається у Тертуліана (поч. III ст.): «*benedictus raris*» – «благословенний папа» (*De pudicitia* XIII, 7). З XI ст., з часу Григоріанської реформи, титул «папа» у Католицькій Церкві остаточно закріпився тільки за Римським єпископом. Згідно з «*Dictatus papae*» («Диктат папи») папи Григорія VII «*hoc unicum est nomen in mundo*» («[Папа Римський] – це єдине в своєму роді ім'я у світі»)².

Згідно з Новим Завітом Ісус Христос довірив апостолу Петру особливу роль – бути основою і пастирем усієї Церкви, покликаним до того, щоб зміцнювати її у вірі: «Тож і я тобі заявляю, що ти – Петро (скеля), і що я на цій скелі збудую мою Церкву, й що пекельні ворота її не подолають; я дам тобі ключі Небесного Царства, і що ти на землі зв'яжеш, те буде зв'язане на небі; і те, що ти на землі розв'яжеш, те буде розв'язане й на небі» (Мф 16, 18–19); «та я молився за тебе, щоб віра твоя не послабла, а ти колись, навернувшись, утврдиш своїх братів» (Лк 22, 32); «...Паси мої вівці» (Ін 21, 17)³. Відповідно до вчення Католицької Церкви особливу роль апостола Петра успадкували його наступники – єпископи Риму, міста, в якому Церква була заснована апостолом Петром і в якому Петро зазнав мученицької смерті⁴.

У перші віки християнства процедура обрання Папи Римського не відрізнялась від процедури обрання інших єпископів, найбільш загальні положення щодо цього наводить папа Климент I (92–99 рр.)⁵. Деяко більш детально про обрання Папи Римського писав у своєму посланні Кипріан Карфагенський: говорячи про обрання Корнелія, він також повідомляє, що той пройшов усі сходинки церковної ієрархії⁶.

З IV ст., після I Нікейського собору (325 р.), який пізніше отримав назву I Вселенського Собору, обрання Папи Римського стало в основному прерогативою римського кліру, народ і аристократія лише схвалювали обрання. Як правило, Папою Римським обирався архідіакон Римської Церкви або один з дияконів-регіонаріїв. Однак Папою Римським ставали і священники Римської Церкви. За нормальних обставин до обрання наступника приступали через 3 дні після смерті попереднього Папи Римського. Посвячення звичайно відбувалося у найближчу неділю. Право посвячення Папи Римського було прерогативою єпископа Остії, який здійснював єпископську хіротонію разом з єпископами Альбано і Порто, про

що традицію свідчив вже блаженний Августин у листі проти донатистів під назвою «*Breviculum collationis cum Donatistis*»⁷.

Під час візантійського панування в Італії, яке розпочалося у правління імператора Юстиніана I, перед посвяченням потрібно було схвалення результатів виборів візантійським імператором або його представником в Італії – Равеннським екзархом. Першим Папою Римським, який отримав схвалення візантійського імператора, був Вігілій (537–555 pp.), останнім – Григорій III (731–741 pp.). Римський собор 769 р. постановив, що обрання Папи Римського здійснюється «*sunctis sacerdotibus atque proceribus Ecclesiae et cuncto clero*» («всіма священиками і начальниками Церкви і всім кліром»). Проте у 824 р. до участі у виборах були допущені представники аристократії та народу. У Каролінзьку епоху Римський собор 898 р. говорив про необхідність присутності на виборах представника римського імператора (західного)⁸.

Папа Микола II (1058–1061 pp.) у рамках Григоріанської реформи у 1059 р. постановив, що в обранні Папи Римського можуть брати участь тільки кардинали, які мали єпископський сан. Решта римського кліру і народ лише висловлювали схвалення обранню⁹. У 1274 р. папа Григорій X встановив порядок обрання Папи Римського на конклаві¹⁰. Цей порядок, з невеликими змінами, діє до цього часу. Хоча Папою Римським може бути обраний будь-який католик чоловічої статі, з 1387 р. понтифіками ставали лише кардинали.

Час правління Папи Римського називається понтифікатом. Нині початком понтифікату є день обрання нового Папи Римського; пізніше відбувається його інтронізація, тобто урочистий вступ на престол святого Петра. В ранній період вважалось, що Папа Римський обіймає свою посаду з моменту інтронізації. Дату обрання і дату інтронізації інколи розділяв великий проміжок часу, особливо значний у період візантійського панування в Італії, коли Римські папи, будучи підданими візантійського імператора, були вимушені очікувати затвердження свого обрання. Так, папа Лев II, обраний у січні 681 р., був посвячений лише 17 серпня 682 р.¹¹.

Папа Римський обирається довічно, однак він може залишити своє служіння і його відставка, як носія вищої влади у Церкві, не потребує чийого-небудь затвердження. Протягом майже двох тисяч років було лише декілька випадків залишення Папою Римським свого служіння. Перший такий випадок відбувся у III ст. під час першої схизми у Римській Церкві, викликаній розколом антипапи (тобто особи, обраної в незаконний спосіб на Апостольський Престол внаслідок боротьби різних політичних угруповань) Іполита. Заслані на каторжні роботи під час гоніння на християн при імператорові Максиміну, папа Понціан і Іполит примирились, Понціан відмовився від Римської кафедри і закликав обрати нового Папу Римського, якого погодилась визнати і громада Іполита¹². Добровільно склали свої повноваження також папа Мартин I (649–655 pp.), який був відправлений на заслання візантійським імператором за відстоювання ортодоксального віровчення перед загрозою монофелітства і, не маючи можливості керувати Церквою, дав згоду на обрання нового Папи Римського¹³. У XIII ст. добровільно залишив служіння папа Целестин V (05.07.1294 – 13.12.1294 р.), відомий відлюдник і містик. Передостаннім випадком відмови від Римського престолу було рішення Григорія XII (1406–1415 pp.), який пішов на це, щоб покласти кінець Великій схизмі (розколу) у Західній Церкві¹⁴. І нещодавно, у березні 2013 р., Папа Бенедикт XVI добровільно залишив своє служіння і пішов у відставку.

Нині існує усталена традиція, відповідно до якої особа, обрана Папою Римським, змінює своє ім'я, отримане при хрещенні. Хоча нерідко цю традицію виводять від першого Папи Римського (коли Ісус Христос обрав Симона апостолом і дав йому ім'я Петро), наступники Петра не змінювали свого імені до понтифікату Іоанна II (532–535 рр.), який до обрання на Римський престол мав ім'я Меркурій¹⁵. Його приклад наслідував Іоанн III (561–574 рр.), який мав раніше ім'я Кателін¹⁶. З кінця X ст. традиція зміни імені при обранні на Римський престол стала усталеною. Останнім, хто залишив своє колишнє ім'я, був папа Марцелл II, обраний у 1555 р.¹⁷.

З метою розрізнення Римських пап, які мають однакове ім'я, їм присвоюється порядковий номер. Однак протягом історії в нумерації деяких понтифіків з різних причин були допущені помилки. Так, наприклад, порядковий номер Фелікса III (483–492 рр.) насправді повинен був бути 2-м (II), оскільки понтифікат Фелікса I (355–358 рр.) не є легітимним, бо проходив під час заслання законного папи Ліберія. Подібними та іншими причинами пояснюється і помилка в нумерації Римських пап з іменем Іоанн, Марін, Стефан. Помилка нумерації пап з іменем Бенедикт пов'язана з тим, що Бенедикт X був антипапою, тому після Бенедикта IX слідує Бенедикт XI¹⁸. Новообраний Папа Римський Франциск не має порядкового номера, оскільки до нього протягом всієї історії папства не було понтифіка з таким іменем. Він буде іменуватися Франциск I лише у тому разі, якщо хтось з Римських пап у майбутньому обере таке саме ім'я.

На чолі РКЦ, яка є наднаціональним інститутом, може стояти католик будь-якої національності. У ранній період, коли Римська Церква була переважно грецькою, серед Римських пап було багато греків або римлян грецького походження. В епоху Римської імперії Римськими папами обиралися також вихідці з інших провінцій імперії, зокрема з Північної Африки, з Сирії та деяких інших. Проте вже невдовзі папами почали обирати католиків, як правило, з числа уродженців Риму та інших міст Італії. Під час іконоборства, тобто «війни з іконами» – негативного ставлення до сакральних зображень (ікон), з Візантії до Риму втікала велика кількість ченців і священиків, які сповідували ортодоксальну віру і стали кліриками Римської Церкви. Тому наприкінці VII – початку VIII ст. серед Римських пап були греки і сирійці¹⁹. У Середні віки, окрім італійців, Римськими папами обирались німці і французи, а також англійці. В епоху Відродження Римськими папами неіталійського походження були іспанці, а також голландець Адріан VI (1522–1523 рр.)²⁰, після якого на Римський престол обирались виключно італійці до 1978 р., коли був обраний перший Папа Римський слов'янського походження – польський кардинал Кароль Войтила, який взяв собі ім'я Іоанн Павло II. У 2005 р. його наступником став Бенедикт XVI – німецький кардинал Йозеф Ратцінгер, якого у 2013 р. змінив аргентинець, новообраний папа Франциск.

Визначення щодо віри і моралі, які Папа Римський урочисто проголошує *ex cathedra* («з кафедри»), є безпомилковими²¹. У сфері юрисдикції діє прима́т Папи Римського над усією Католицькою Церквою. Згідно з канонам 331 Кодексу канонічного права 1983 р. Папа Римський здійснює «ординарну, вищу, повну, безпосередню і універсальну» владу в Церкві. У його владі знаходиться створення, об'єднання або ліквідування єпархій і митрополій, призначення або усунення від посади єпископів, митрополитів і кардиналів, створення та ліквідування чернечих орденів і конгрегацій. Папа Римський є вищою апеляційною інстанцією у судочинстві Католицької Церкви. Його рішення оскарженню не підлягають, згід-

но з принципом первісної Церкви: «Prima Sedes a nemine iudicatur» («Перший Престол ніким не може бути судимий»), що знайшло вияв у афоризмі Августина: «Roma locuta, causa finita est» («Рим сказав – справу закінчено»)²².

Служіння Папи Римського визначено в конституціях *Pastor aeternus* (18.07.1870 р.) I Ватиканського собору (1869–1870 рр.)²³ і *Lumen gentium*²⁴ II Ватиканського собору (1962–1965 рр.)²⁵. Тільки Папа Римський має право скликати або розпускати Вселенські собори, а також затверджувати їх рішення.

Важливим аспектом служіння Папи Римського є проповідь: він звертається до віруючих під час недільних богослужінь, закордонних поїздок, виступів у міжнародних організаціях тощо. Проповідь Папи Римського міститься також у письмових документах: енцикліках, буллах, бреве, *motu proprio*, які публікуються в *Acta Apostolicae Sedis*. Урочисте звертання Папи Римського до Церкви і світу називається *Urbi et Orbi* (дослівно «Місту і світу»).

Безпосереднє управління Церквою Папа Римський здійснює за допомогою особливого адміністративного апарату – Римської курії. Для обговорення конкретних проблем Папа Римський скликає Синод єпископів. У виключній компетенції Папи Римського як глави РКЦ нині знаходиться прийняття рішення щодо беатифікації – зарахування до лику блаженних і канонізації святих, тобто остаточного судження про святість раніше беатифікованої особи.

Природа і характер взаємодії Католицької Церкви (як цілого) та Святого Престолу (як частини) такі, що будь-яке право, що визнається за Святим Престолом, одночасно визнається і за Католицькою Церквою. Саме тому всі юридичні акти Святого Престолу водночас розглядаються як акти Католицької Церкви. Святий Престол є самодостатнім і суверенним суб'єктом права *sui iuris*, який діє в межах компетенції, що випливає з його власної природи. Водночас правосуб'єктність Святого Престолу випливає не з наявності окремої територіальної одиниці – Держави Міста Ватикан, а з особливої духовної місії, яку він виконує. Будучи вищим органом Католицької Церкви, Святий Престол володіє всіма правами в рамках міжнародного правопорядку для досягнення її цілей, а також представляє цю Церкву на міжнародній арені.

Право виступати від імені Католицької Церкви є невід'ємним елементом природи Святого Престолу. У своїй органічній єдності з Церквою цей інститут наділений активним і пасивним правом дипломатичного представництва та правом укладати від імені Церкви договори та конкордати з іншими суб'єктами міжнародного права. Реалізуються ці повноваження за допомогою фізичного носія суверенітету – Папи Римського. У цьому зв'язку уявляється помилковою думка, яку досить часто можна зустріти у науковій літературі, щодо повного зрівняння інститутів Святого Престолу та Папи Римського, які насамперед відрізняються. Апостольський Престол продовжує існувати як суб'єкт права і після кончини Римського понтифіка до виборів його наступника. Також смерть папи не впливає на дійсність укладених під час його понтифікату міжнародних договорів, включаючи конкордати, оскільки їх стороною виступає не понтифік, а Святий Престол. Папа в такому разі є фізичним носієм суверенітету і повноважень, закріплених за Святим Престолом. Водночас обсяг повноважень понтифіка ідентичний обсягу прав Святого Престолу в силу того, що Папа Римський є необмеженим главою Католицької Церкви²⁶.

Згідно з канонічним правом Святий Престол є носієм двох суверенітетів – духовного та світського, причому духовний суверенітет є першоосновою міжнародної правосуб'єктності Святого Престолу. Саме завдяки володінню духовним

суверенітетом католицька доктрина історично обґрунтовує владу папи та його право брати участь у міжнародних справах. Ця теза стала особливо важливою і актуальною у період відсутності у Римського понтифіка світської влади (1870–1929 рр.), оскільки завдяки цій концепції папа продовжував вважатися сувереном, а Святий Престол зберіг якість суб'єкта міжнародного права.

У межах духовного суверенітету Святий Престол наділений функціями загального керівництва Католицькою Церквою, підтримання дипломатичних відносин з іноземними державами, членства у міжнародних організаціях, участі у міжнародних договорах тощо. Водночас духовний суверенітет характеризується такими самими ознаками, що і світський: він незалежний від будь-якого іншого суб'єкта, передбачає необмежену та неподільну владу суверена (тобто Святого Престолу в особі папи) і безперешкодне здійснення його юрисдикції. Історія цієї правової концепції свідчить, що духовний суверенітет папи визнавався задовго до появи принципів міжнародного права і не може, отже, розглядатися як результат дії його норм. У цьому зв'язку представники Апостольського Престолу застосовують метод аналогії та стверджують, що подібно як держави володіють суверенітетом *ipso facto*, тобто в силу самого факту свого існування, так і духовний суверенітет Святого Престолу в наш час потрібно розглядати як якість, притаманну йому *ipso facto*²⁷. Духовний суверенітет безперервно існував незалежно від наявності територіального, або світського, суверенітету папи, що зумовило безперервність міжнародної правосуб'єктності Святого Престолу.

У Середні віки і Новий час (до 1870 р.) Папа Римський був суверенним правителем Церковної держави, а нині (з 1929 р.) він – суверен Держави Міста Ватикан. Це питання є темою окремого дослідження, тут лише зазначимо, що у цій якості Папа Римський володіє повнотою законодавчої, виконавчої і судової влади. Резиденцією Папи Римського є Апостольський палац у Ватикані, заміською резиденцією – Кастель Гандольфо. Кафедральні собори Папи Римського – собор Святого Петра і Латеранська базиліка.

1. *Кодекс канонического права* / [пер. с латинского А.Н. Ковалья]. – М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2007. – С. 169. 2. *Католическая энциклопедия*. – Т. 3. – М.: Изд-во Францисканцев, 2007. – С. 1248-1250. 3. *Біблія*. Святе письмо Старого та Нового Завіту. – Вид-во Отців Василян «Місіонер», 2007. – С. 26, 104, 139. 4. *Павловський Я.* Католический катехизис / Павловский Я. – Резекне: Изд-во Латгальского Культурного центра Резекне, 1999. – С. 91-93. 5. *К коринфянам послание* / пер. П.А. Преображенского, ред. А.В. Пахомовой // Задворный В.Л. История Римских пап. – М., 1995. – Т. 1. – С. 20-71. 6. *Жизнь и творения святого священномученика Киприана, епископа Карфагенского* // Киприан Карфагенский. Творения ... – М., 1999. – С. 5-78. 7. *Patrologiae cursus completus: Series Latina* / Ed. J.-P. Migne. – Paris. 1841-64. – P. 32-47. 8. *Католическая энциклопедия*. – Т. 3. – М.: Изд-во Францисканцев, 2000. – С. 1251. 9. *Jaffé Ph.* Regesta pontificum Romanorum [ab condita Ecclesia] ad annum post Christum natum MCXCVIII. – Leipzig, 1881-88. 2 t. (Repr. Graz, 1956). – Т. 1. – P. 557-566. 10. *Грегоровиус Ф.* История города Рима в Средние века / Грегоровиус Ф. – СПб., 1903-12. – Т. 5. – С. 365-376. 11. *Bertolini O.* Roma di fronte a Bisanzio e ai Longobardi. – Bologna, 1941. – P. 383-392. 12. *Simonetti M.* Fra Noeto, Ippolito e Melitone // Rivista di storia e letteratura religiosa 31 (1995). – P. 393-414. 13. *Peitz W.M.* Martin I. and Maximus Confessor: Beiträge zur Geschichte des Monotheletenstreites in den Jahren 645-668 // Historisches Jahrbuch der Görresgesellschaft 38 (1917). – S.213-236, 429-458. 14. *Girgensohn D.* Venezia e il primo Veneziano sulla cathedra di S.Pietro: Gregorio XII (Angelo Correr) 1406-1415 // Centro Tedesco di Studi Veneziani Quaderni 30 (1985). – P.3-32. 15. *Задвор-*

ний В.Л. История Римских пап / Задворный В.Л. – М., 1997. – Т. 2. – С.83-85. **16.** *Encyclopedia dei Papi*. Roma, 2000. 3 vol. – Vol. 1, p.537-539. **17.** *Hudon W.V.* Papal, Episcopal and Secular Authority in the Work of Marcello Cervini // *Cristianesimo nella storia* 9 (1988). – P.493-521. **18.** *Stoller M.E.* The Emergence of the Term Antipapa in Medieval Usage // *Archivum historiae Pontificiae* 23 (1985). – P.43-61. **19.** *Болотов В.В.* Лекции по истории древней Церкви / Болотов В.В. – М., 1994. – Т. 4. – С. 506-586. **20.** *Brachin P.* Adrian VI et la devotion moderna // *Études Germaniques* 14 (1959). – P. 97-105. **21.** *I Ватиканский Собор.* Догматическая конституция «Pastor aeternus» // Эве Ф. Тексты о Церкви. – М., 1996. – С. 5-9. **22.** *Гергей Е.* История папства / Гергей Е. – М.: Изд-во «Республика», 1996. – С. 320. **23.** *Jedin H.* Breve Storia dei Concili. Brescia, 1983. – P.165-199. **24.** *Догматическая Конституция о Церкви (Lumen Gentium)* // Документы II Ватиканского Собора. – Paoline, 2004. – С. 73–155. **25.** *Казем-Бек А.* О Втором Ватиканском Соборе / А. Казем-Бек // Журнал Московской патриархии 1. – 1963. – С. 72-76. **26.** *Wynen Arthur.* Rechts- und insbesondere die Vermögensfähigkeit des Apostolischen Stuhles nach internationalem Recht. Freiburg im Breisgau: Herder and Co. G.m.b. H. Verlagsbuchhandlung, 1920. – S. 55. **27.** *Cardinale Hyginus Eugene.* The Holy See and the International Order. Collin Smythe «Gerrards Cross», England, 1976. – P. 78.

УДК 341.321

А. А. ІВАНИЦУК

МІЖНАРОДНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СУД: ОБҐРУНТУВАННЯ СТВОРЕННЯ

Обґрунтовано необхідність створення Міжнародного політичного суду, який має забезпечити превентивні заходи щодо недопущення порушення прав і свобод людини та громадянина політиками, які знаходяться при владі, та справедливий неупереджений суд стосовно них після їх відставки та політиків, які знаходяться в опозиції.

Ключові слова: міжнародний політичний суд, влада, опозиція, політик, права і свободи людини та громадянина, справедливість.

Іваничук А.А. Международный политический суд: обоснование создания

Обосновано создание Международного политического суда, который должен обеспечить превентивные меры по недопущению нарушения прав и свобод человека и гражданина политиками, которые находятся у власти, и справедливый беспристрастный суд по ним после их отставки и политиков, которые находятся в оппозиции.

Ключевые слова: международный политический суд, власть, оппозиция, политик, права и свободы человека и гражданина, справедливость.

Ivanischuk Andrey. International political trial: rationale creation

Article is devoted to the creation of the International Political Court. He must ensure preventive measures to prevent the violation of rights and freedoms of citizens, politicians who are in power, a fair and impartial trial in relation to politicians and retired politicians who are in opposition.

Key words: international political judgment, authority, opposition politician, rights and freedoms of man and citizen, justice.

В умовах сьогодення бурхливо розвивається теорія і практика міжнародного публічного права, зокрема у галузі міжнародного кримінального права, яке регу-

---

© ІВАНИЦУК Андрій Анатолійович – кандидат юридичних наук, суддя Дніпровського районного суду м. Херсона